

УДК 336.1-049.5(477):339.9

А. С. Полторац,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,  
Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

ORCID ID: 0000-0002-9752-9431

А. О. Зайко,

здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

DOI: 10.32702/2306-6792.2018.21.65

## МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

A. Poltorak,

PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Mykolayiv National  
Agrarian University, Mykolayiv

A. Zaiko,

applicant for higher education of Accounting and Finance faculty, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv

### METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE STATE'S FINANCIAL SECURITY SYSTEMATIZATION

Основними завданнями статті є: виділення та розкриття змісту ключових ознак оптимального стану фінансової безпеки держави; проведення структуризації категорії "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту; представлення авторського бачення на трактування категорії "фінансова безпека об'єднаного світового фінансового простору"; обґрунтування розподілу категорії "фінансова безпека держави" на підсистеми. Виділено та розкрито зміст ключових ознак оптимального стану фінансової безпеки держави, серед яких: ефективність та стабільність, достатність фінансових ресурсів, конкурентоспроможність та фінансова незалежність фінансової системи; захищеність інтересів у фінансовій сфері; розвиток фінансової системи держави. Проведено структуризацію категорії "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту, а саме: домогосподарство; суб'єкт господарювання; галузь (сектор економіки); регіон; держава; об'єднаний світовий фінансовий простір. Запропоновано трактування категорії "фінансова безпека об'єднаного світового фінансового простору", яке розглядається авторами як умови розвитку глобальної фінансової системи, за яких наслідки глобалізації не спричиняють негативних процесів в інтеграційному процесі та не заважають створенню сприятливих фінансових умов для розвитку світового фінансового простору. Обґрунтовано розподіл категорії "фінансова безпека держави" на три підсистеми: безпека державних фінансів, до якої включено бюджетну, боргову, валютну та податкову безпеку; безпека фінансового ринку, до якої включено банківську, грошово-кредитну та безпеку небанківського фінансового сектора; кібербезпека фінансового сектора.

The main tasks of the article are: the selection and disclosure of the content of key features of the optimal state of state's financial security; structuring of the category "financial security" according to the object of protection; representation of the author's vision on the interpretation of the category "financial security of the united world financial space"; substantiation of the division of the category "state's financial security" into subsystems. The key features of the optimal state of the state's financial security are highlighted and disclosed, among them: efficiency and stability, sufficiency of financial resources, competitiveness and financial independence of the financial system; protection of interests in the financial sphere; development of the state's financial system. The structuring of the category "financial security" according to the object of protection has been carried out, namely: household; entity; industry (sector of economy); region; state; united world financial space. The article proposes the interpretation of the category "financial safety of the united world financial space", which is considered by the authors as conditions of development of the global financial system in which the consequences of globalization do not cause negative processes in the integration process and do not interfere with the creation of favorable financial conditions for the development of the world financial space. The division of the categories "state's financial security" into three subsystems is grounded: public finance security, which includes budget, debt, currency and tax security; security of the financial market, which includes banking, monetary and safety of the non-banking financial sector; cyber security of the financial sector.

*Ключові слова: безпека, фінансова безпека, економічна безпека, фінансова система, кібербезпека.*

*Key words: security, financial security, economic security, financial system, cyber security.*

#### ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Проблемам висвітлення структури економічної та фінансової безпеки держави, як зазначає Д. Басс [5, с. 8], притаманний плюралізм

думок, однак, сучасні дослідники є одностайними в тому, що безпека фінансова є важливою складовою економічної безпеки. У свою чергу фінансова безпека розглядається ба-

гатьма дослідниками як надсистема, що складається з таких безпек як бюджетна, валютна, боргова, кредитна, інвестиційна, податкова та інші. Відповідно аналіз методологічних засад систематизації фінансової безпеки держави в умовах глобалізаційних процесів є актуальним.

### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Існують різні погляди на класифікацію та виокремлення типів безпеки. Так, в юридичній енциклопедії за ред. Ю.С. Шемученка [22] виділяють такі типи: за суб'єктами (особиста, колективна, національна та інші); за масштабом (локальна, регіональна, міжнародна); за сферами (економічна, політична, військова та інші).

Грунтовний внесок у дослідження методологічних засад систематизації фінансової безпеки держави внесли такі вчені: О. Барановський [4], М. Єрмошенко [9], О. Підхормий [14], Н. Прокопенко [21] та інші, однак, в умовах глобалізаційних процесів та впливу внутрішніх та зовнішніх загроз, на нашу думку, аналіз структуризації категорії "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту та місця фінансової безпеки у структурі національної безпеки держави вимагає підвищеної уваги дослідників.

### ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основними завданнями дослідження є: виділення та розкриття змісту ключових ознак оптимального стану фінансової безпеки держави; проведення структуризації категорії "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту; представлення авторського бачення на трактування категорії "фінансова безпека об'єднаного світового фінансового простору"; обґрунтування розподілу категорії "фінансова безпека держави" на підсистеми.

### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування фінансової безпеки як основної передумови ефективного функціонування держави має враховувати вплив чинників, що можуть суттєво змінити її рівень, взаємозв'язок та взаємний вплив розвитку окремих елементів фінансової безпеки.

Розгляд безпекової проблеми в економічному контексті отримав початок у Сполучених Штатах Америки у 30-і роки, коли світова криза фактично паралізувала економіку держави та надала поштовх до невідкладних реакцій, направлених на нівелювання загроз націо-

нальній безпеці в економічній площині. У 1934 р. було створено Федеральний комітет з економічної безпеки [1], який, однак, був покликаний опікуватись переважно економічною безпекою приватних осіб, протистояти їх безробіттю, захищати від погіршення фінансового стану. На рівні держави економічна безпека розглядалась лише в деяких аспектах, таких як озброєння, економічне протистояння держав, пошук балансу між ефективністю та конкурентоздатністю економіки й структурою та обсягами витрат на оборону.

Як зазначає Д. Басс [5, с. 7], самостійного значення економічна безпека держави стала набувати після краху біполярного світу, що спричинило виникнення зацікавленості науковців безпековою проблематикою в економічному сенсі. Західний підхід до окресленої проблематики характеризується відносно вузьким розумінням поняття "економічна безпека держави" як її захищеності від зловмисних, недружніх дій супротивника, від зовнішніх загроз.

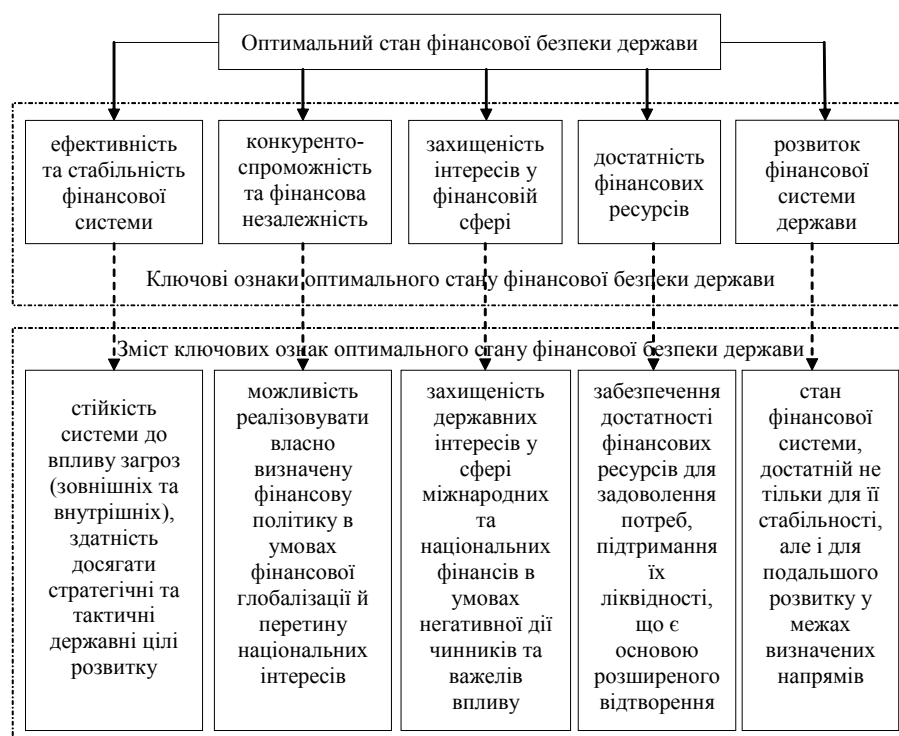
У ДСТУ 2293-99 безпека розглядається як "стан захищеності особи та суспільства від ризику зазнати шкоди" [8].

Однією з перших держав, які розглянули поняття "економічна безпека" з іншого ракурсу, була Японія. Так, у Міністерстві зовнішньої торгівлі і промисловості цієї країни у 1982 році представлено аналітичну записку, в якій економічна складова поняття "безпека" розглядалась як стан захищеності економіки від загроз, що виникають у процесі впливу міжнародних факторів, переважно економічними, а не військовими засобами.

В Україні поняття "економічної безпеки", підсистемою якої є фінансова безпека, давно увійшло до офіційної законодавчої лексики, зайнявши важливе місце в економічних дискусіях. Процес формування фінансової безпеки держави має відбуватися на основі визначення наукової теорії, стратегії й тактики, концепції, здійснення відповідної державної політики, застосування комплексу визначених способів, засобів, методів і напрямів забезпечення фінансової безпеки.

Погоджуємось із науковою позицією А.С. Марини [12, с. 22], що забезпечення фінансової безпеки держави має відбуватись у двох напрямках: підтримання захищеності інтересів суб'єктів фінансової системи та сприяння сталому розвитку фінансових ринків та інститутів держави.

Відповідно до концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері від 15.08.2012 № 569-р. [20] характерними ознака-



**Рис. 1. Ключові ознаки оптимального стану фінансової безпеки держави**

Джерело: систематизовано авторами на основі [11; 13].

ми фінансової безпеки вважається економічне зростання держави, стійкість до загроз (внутрішніх і зовнішніх), збалансованість, здатність сприяти ефективному функціонуванню національної економіки.

Лазарева А.П. до основних елементів фінансової безпеки відносить [11, с. 91]: ефективність, незалежність та конкурентоспроможність фінансової системи, однак, на нашу думку, ці характеристики системи доцільніше розглядати як ключові ознаки оптимального стану фінансової безпеки держави (рис. 1), а не як її елементи.

Фінансова безпека є однією з найважливіших елементів економічної безпеки. Забезпечення необхідного рівня фінансової безпеки — основа виконання всіх пріоритетних завдань сучасної держави. На нашу думку, значущість формування фінансової безпеки як основної передумови ефективного функціонування України з часом тільки зростає, що підтверджується так:

— небезпечний рівень державного та гарантованого державою боргу, його загрозлива структура та значне навантаження на бюджет країни у вигляді все більших сум, що витрачаються на його обслуговування;

— неконтрольований рівень тіньової економіки, активне функціонування систем виведення капіталу з податкової системи держави за

кордон та "відмивання грошей", низький рівень податкової культури;

— відсутність активного та результативного розвитку фондового ринку;

— невиконання бюджетів всіх рівнів, багаторазові коригування планових бюджетних показників, спричинені розладом загальної системи державних фінансів;

— нестабільна податкова політика держави, що негативно відбивається на інвестиційній активності на території України;

— безпрецедентно низький рівень довіри населення до фінансових установ держави;

— глобалізація фінансових процесів, стрімке формування потоків світових грошей, які фактично не

контролюються національними урядами.

Погоджуємось із науковою позицією О.І. Барановського [4] стосовно того, що поняття "фінансова безпека" комплексно охоплює безпеку на рівні окремого громадянина, домашніх господарств і населення в цілому, суб'єктів господарювання (серед яких підприємці, установи, підприємства та організації), а також регіонів, секторів економіки та держави в цілому, міждержавних утворень і світової спільноти. Враховуючи те, що саме фінанси є основою економіки країни та сукупністю економічних відносин, що створюються у процесі обороту грошових коштів, фінансова безпека є окремою пріоритетною підсистемою економічної безпеки. У зв'язку з цим проблема формування захисних механізмів та забезпечення гідного рівня фінансової безпеки держави є важливою, враховуючи її зв'язок з усіма прошарками населення, приватними підприємцями, галузями національного господарства, взагалі суспільством і державою в цілому.

Фінансова безпека обов'язково відноситься до певного об'єкта (домогосподарство, суб'єкт господарювання, регіон, галузь економіки, держава, об'єднаний світовий фінансовий простір) і не може існувати самотійно, відповідно, вважаємо доцільним здійснити структурування категорії "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту (рис. 2).

Так, аналіз трактувань понять "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту, наведених на рисунку 2, дозволяє зробити висновок, що фінансова безпека фактично є умовами, в яких функціонують та розвиваються галузі та регіони, суспільство в цілому та кожна особистість, тоді як фінансова безпека держави акумулює у собі весь комплекс накопичених ризиків, що обґрунтовує думку про наявність взаємозалежного зв'язку між всіма об'єктами захисту та фінансовою безпекою держави в цілому.

Нами виділено ще один структурний елемент категорії "фінансова безпека", визначений відповідно до об'єкта захисту, а саме фінансова безпека об'єднаного світового фінансового простору, яке розглядається авторами як умови розвитку глобальної фінансової системи, за яких наслідки глобалізації не спричиняють негативних процесів в інтеграційному процесі та не заважають створенню сприятливих фінансових умов для розвитку світового фінансового простору.

У концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері від 15.08.2012 № 569-р. [20] зазначено, що фінансова безпека включає наступні складові: в бюджетній сфері, у сфері управління боргом корпоративного сектору, державним та гарантованим державою боргом, сфері фінансів реального сектору економіки, податковій сфері, сфері валютного ринку, банківській сфері та у сферах функціонування небанківського фінансового сектору та фондового ринку.

На наш погляд, декомпозиція формування фінансової безпеки має проводитись з урахуванням тих складових, що містять фінансові відносини або базуються на них.

На думку М. Єрмошенка та К. Горячевої [9, с. 47] фінансова безпека включає наступні сектори: грошово-кредитний, бюджетний, інвестиційний, банківський, валютний, страховий і фондовий.

У Конституції України [10] зазначено, що забезпечення інформаційної та економічної безпеки є справою всього народу та державною



Рис. 2. Структуризація категорії "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту

Джерело: удосконалено авторами.

функцією. Водночас, проаналізувавши статті Конституції, з'ясовано, що в основному Законі України взагалі не згадується поняття фінансової безпеки.

Протягом 2003—2017 рр. основним законом у сфері національної безпеки був закон України "Про основи національної безпеки України" від 19.06.2003 р. № 964-IV [19], який втратив чинність на підставі закону № 2469-VIII від 21.06.2018 р. [18]. Зауважимо, що в законі [19] фактично була представлена структура національної безпеки України, яка складалась з безпеки: у зовнішньополітичній сфері; в інформаційній сфері; у внутрішньополітичній сфері; у сфері державної безпеки; в економічній сфері; у науково-технологічній сфері; у сфері безпеки державного кордону та воєнній сфері України; у соціальній та гуманітарній сферах; у сфері цивільного захисту; в екологічній сфері. Крім того, для кожної із зазначених сфер національної безпеки було виділено основні загрози.

В оновленому законі України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII "Про національну безпеку України" [18] зазначено, що державна безпека охоплює захищеність територіальної цілісності, державного суверенітету, демократичного конституційного ладу, а також інших національних інтересів від загроз невоєнного харак-

теру (потенційних та реальних), однак, структура національної безпеки України чітко не представлена, що, на нашу думку, погіршує процес формування стратегій забезпечення окремих сфер національної безпеки.

Погоджуємось із думкою Д. Басса [5, с. 5—6], який звертає увагу на те, що чинне законодавство у безпековій сфері має тенденцію до змін, але є далеким від досконалості, так, науковці не мають можливості використати законодавчо затверджене поняття "фінансової безпеки", бо у Законі України "Про національну безпеку України" [18] не приділено необхідної уваги фінансовій безпеці як важливій складовій системи національної безпеки. Тільки аналізуючи напрями політики держави у фінансовій сфері, можливо сформулювати висновок щодо виокремлення фінансової безпеки як окремої складової економічної та, відповідно, національної безпеки держави.

Представимо авторський погляд на класифікацію фінансової безпеки та її місце у структурі національної безпеки держави на рисунку 3.

Так, на нашу думку, категорія "фінансова безпека держави" умовно розподіляється на три підсистеми:

- безпека державних фінансів, до якої доцільно включати бюджетну, боргову, валютну та податкову безпеки;
- безпека фінансового ринку, до якої включені банківська, грошово-кредитна та безпека небанківського фінансового сектора;
- кібербезпека фінансового сектора.

### ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проаналізувавши методологічні засади систематизації фінансової безпеки держави, було зроблено наступні висновки:

1. Виділено та розкрито зміст ключових ознак оптимального стану фінансової безпеки держави, серед яких: ефективність та стабільність, достатність фінансових ресурсів,

конкурентоспроможність та фінансова незалежність фінансової системи; захищеність інтересів у фінансовій сфері; розвиток фінансової системи держави.

2. Проведено структуризацію категорії "фінансова безпека" відповідно до об'єкта захисту, а саме: домогосподарство; суб'єкт господарювання; галузь (сектор економіки); регіон; держава; об'єднаний світовий фінансовий простір.

3. Запропоновано трактування категорії "фінансова безпека об'єданого світового фінансового простору", яке розглядається авторами як умови розвитку глобальної фінансової системи, за яких наслідки глобалізації не спричиняють негативних процесів в інтеграційному процесі та не заважають створенню сприятливих фінансових умов для розвитку світового фінансового простору.

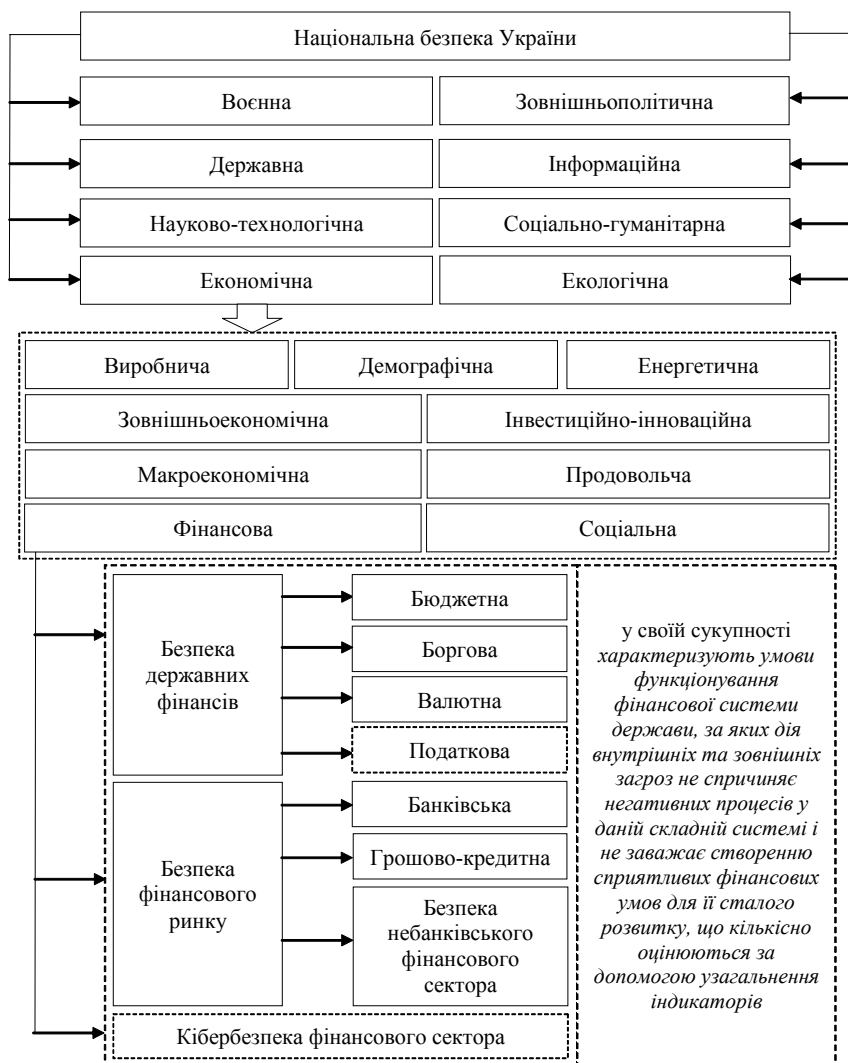


Рис. 3. Системна таксономія фінансової безпеки та її місце у структурі національної безпеки держави\*

Джерело: систематизовано авторами на основі [6; 17; 7].

4. Обґрунтовано розподіл категорії "фінансова безпека держави" на три підсистеми: безпека державних фінансів, до якої включено бюджетну, боргову, валютну та податкову безпеки; безпека фінансового ринку, до якої включено банківську, грошово-кредитну та безпеку небанківського фінансового сектора; кібербезпека фінансового сектора.

#### Література:

1. Executive Order Establishing the Committee on Economic Security and the Advisory Council on Economic Security. 29 June 1934 // Social Security in America. Appendix XIII [Online], available at: <https://goo.gl/hqCZER>

2. Korol I. Financial risk management as a strategic direction for improving the level of economic security of Ukraine / Inna Korol, Anastasiya Poltorak // *Baltic Journal of Economic Studies*. — 2018. — Vol. 4 (2018). — No. 1. — P. 235—241. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-235-241>

3. Sirenko N. State and tendencies of inter-governmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization / Natalia Sirenko, Inna Baryshevskaya, Anastasiya Poltorak, Nataliia Shyshpanova // *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. — 2018. — Vol. 2. — no. 25 (2018). — P. 157—164. <https://doi.org/10.18371/fcaptr.v2i25.136489>

4. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення): монографія / О.І. Барановський. — К.: Київ. Нац. торг.-екоп. ун-т, 2004. — 759 с., С. 52—53.

5. Басс Д.Я. Фінансова безпека як складова економічної безпеки України / Д.Я. Басс // *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. — 2016. — № 3. — С. 5—10.

6. Бочкарьова Т.О. Фінансова безпека сучасного страхового ринку України / Т.О. Бочкарьова, О.С. Журавка // *Економіка. Фінанси. Право*. — 2015. — № 6 (1). — С. 57—65.

7. Викалюк М.І. Структура фінансової безпеки регіону та характеристика її складових [Електронний ресурс] / М.І. Викалюк // *Ефективна економіка*. — 2012. — № 10. — Режим доступу: <https://goo.gl/PL2373>

8. ДСТУ 2293-99. Охорона праці терміни та визначення основних понять: Державний стандарт України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://goo.gl/wHBDGZ>

9. Єрмошенко М.М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство: наук. моногр. / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. — К.: Національна академія управління, 2010. — 232 с.

10. Конституція України: закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. — 1996. — Режим доступу: <https://goo.gl/6ENskN>

11. Лазарева А.П. Фінансова безпека країни: загрози та основні напрями зміщення / А.П. Лазарева // *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. — 2014. — Вип. 27. — С. 88—94.

12. Марина А.С. Фінансова безпека країни в умовах фінансової інтеграції: концептуальні положення / А.С. Марина // *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. — 2013. — Т. 18, Вип. 2(1). — С. 22—25.

13. Мелих О. Фінансова безпека держави: сутність, критерії оцінки та превентивні заходи зміцнення / О. Мелих // *Економічний аналіз*. — 2013. — Т. 12(2). — С. 266—272.

14. Підхомний О.М. Фінансова безпека України: методологія аналізу та стратегічні орієнтири / О.М. Підхомний; Львівський національний університет імені Івана Франка; дис. д-ра екон. наук за спец. 08.00.08. — Львів, 2015. — 455 с.

15. Полторак А.С. Архітектура наслідків глобалізаційних процесів у фінансовій сфері / А.С. Полторак // *Modern economics*, 2018. — № 10. — С. 89—96. [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15)

16. Полторак А.С. Напрями удосконалення методичного інструментарію оцінки стану фінансової безпеки України / А.С. Полторак, Н.О. Тусова // *Економічний форум*. — 2018. — № 2. — С. 224—330.

17. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України: наказ від 29.10.2013 р. № 1277 [Електронний ресурс] / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. — 2013. — Режим доступу: <https://goo.gl/JE1TQc>

18. Про національну безпеку України : закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII [Електронний ресурс] / Верховна рада України. — 2018. — Режим доступу: <https://goo.gl/GJnhcg>

19. Про основи національної безпеки України: закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV (втратив чинність) [Електронний ресурс] / Верховна рада України. — 2003. — Режим доступу: <https://goo.gl/pncDKW>

20. Про схвалення Концепції забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері : концепція від 15.08.2012 № 569-р. [Електронний ресурс] / Кабінет Міністрів України. — 2012. — Режим доступу: <https://goo.gl/LenZJ7>

21. Прокопенко Н.С. Фінансова і податкова безпека підприємств аграрного сектора /

Н.С. Прокопенко, О.О. Лемішко // Агросвіт. — 2011. — № 2. — С. 16—19.

22. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Під ред. Ю.С. Шемученко. — К.: Наукова думка, 1998. — Т. 1. — С. 207.

#### References:

1. Committee on Economic Security (1934), "Social Security in America", Appendix XIII, [Online], available at: <https://goo.gl/hqCZER> (Accessed 01 November 2018).

2. Korol, I. and Poltorak, A. (2018), "Financial risk management as a strategic direction for improving the level of economic security of Ukraine", *Baltic Journal of Economic Studies*, vol. 4, no. 1, pp. 235-241. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-235-241> (Accessed 01 November 2018).

3. Sirenko, N. Baryshevskaya, I. Poltorak, A. and Shyshpanova, N. (2018), "State and tendencies of intergovernmental regulation in Ukraine in conditions of fiscal decentralization", *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 2, no. 25, pp.157-164. <https://doi.org/10.18371/fcaptp.v2i25.136489> (Accessed 01 November 2018).

4. Baranovs'kyj, O.I. (2004), *Finansova bezpeka v Ukraini (metodolohiia otsinky ta mekhanizmy zabezpechennia)* [Financial security in Ukraine (assessment methodology and security mechanisms)], Kyiv. Nats. Torh.-ekon. Un-t, Kyiv, Ukraine.

5. Bass, D.Ya. (2016), "Financial Security as a Component of Ukraine's Economic Security", *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 3, pp. 5—10.

6. Bochkar'ova, T.O. and Zhuravka, O.S. (2015), "Financial security of the modern insurance market of Ukraine", *Ekonomika. Finansy. Pravo*, vol. 6 (1), pp. 57—65.

7. Vykliuk, M. I. (2012), "The structure of the financial security of the region and the characteristics of its components", *Efektivna ekonomika*, [Online], available at: <https://goo.gl/PL2373> (Accessed 01 November 2018).

8. State standard of Ukraine (1999), "Occupational safety terms and definitions of key concepts", [Online], available at: <https://goo.gl/wHBDGZ> (Accessed 01 November 2018).

9. Yermoshenko, M.M. and Horiacheva, K.S. (2010), *Finansova skladova ekonomichnoi bezpeky: derzhava i pidpriemstvo* [Financial Component of Economic Security: State and Enterprise], Natsional'na akademiia upravlinnia, Kyiv, Ukraine.

10. Verkhovna Rada of Ukraine (1996), *The Law of Ukraine "The Constitution of Ukraine"*,

available at: <https://goo.gl/6ENskN> (Accessed 01 November 2018).

11. Lazareva, A.P. (2014), "Financial security of the country: threats and main directions of displacement", *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky*, vol. 27, pp. 88—94.

12. Maryna, A.S. (2013), "Financial Security of the Country in the Conditions of Financial Integration: Conceptual Provisions", *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Ekonomika*, vol. 18, no. 2(1), pp. 22—25.

13. Melykh, O. (2013), "Financial security of the state: essence, evaluation criteria and preventive measures of strengthening", *Ekonomichnyy analiz*, vol. 12 (2), pp. 266—272.

14. Pidkhomnyj, O.M. (2015), "Financial Security of Ukraine: Methodology of Analysis and Strategic Guidelines", *Abstract of dissertation, Finance and Credit L'vivs'kyj natsional'nyj universytet imeni Ivana Franka, Lviv, Ukraine*.

15. Poltorak, A. (2018), "Architectonics effects of globalization in the financial sector", *Modern economics*, vol. 10(2018), pp.89-96. [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15) (Accessed 01 November 2018).

16. Poltorak, A.S. and Tusova, N.O. (2018), "Directions of improvement of methodical tools for assessing the state of financial security of Ukraine", *Ekonomichnyy forum*, vol. 2, pp. 224—330.

17. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), "On Approval of Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine", available at: <https://goo.gl/JE1TQc> (Accessed 01 November 2018).

18. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), *The Law of Ukraine "On National Security of Ukraine"*, available at: <https://goo.gl/GJnhcg> (Accessed 01 November 2018).

19. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), *The Law of Ukraine "On the basis of national security of Ukraine"* (expired), available at: <https://goo.gl/pncDKW> (Accessed 01 November 2018).

20. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), *The concept "About the approval of the Concept of ensuring national security in the financial sphere"*, available at: <https://goo.gl/LenZJ7> (Accessed 01 November 2018).

21. Prokopenko, N.S. and Lemishko, O.O. (2011), "Financial and tax safety of enterprises of the agrarian sector", *Ahrosvit*, vol. 2, pp. 16-19.

22. Shemuchenko, Yu.S. (1998), *Yurydychna entsyklopediia* [Legal Encyclopedia], Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

*Стаття надійшла до редакції 02.11.2018 р.*